

O PRAVIDLECH HRY

Milé čtenářky, vážení čtenáři,

nedovedu si představit, že by některý sportovní utkáni pískal rozhodčí, který nikdy tento sport neprovozoval a nečetl ani mezinárodně platná pravidla. Asi by měl velký problém, jak se dostat po zápase domů ve zdraví a ještě dlouho potom by se nemohl objevit na veřejnosti. A už vůbec nevím, jak by to dopadlo, kdyby se

pravidla hry měnila během utkání. I ve sportu se někdy objeví podivné výsledky a rozhodování nemůže nikdy objektivně uspokojit všechny účastníky, ale tohle by asi neprošlo.

Při zadávání veřejných zakázek ve stavebnictví se hraje o hodně, zde však nejde jen o první cenu, ale hlavně o poskytnutí stavebních prací nebo služby s dlouhodobým efektem na funkční prostředí celé společnosti. Nastavení jasných pravidel, jejich stabilita a pečlivá kontrola jsou tedy velmi žádoucí. Tyto činnosti zadavatele dnes často nahrazují politická rozhodnutí nebo služby najatých právních kanceláří. Podívejme se, s jakými skutečnostmi se můžeme setkat.

Zachování a rozvoj efektivní hospodářské soutěže ve všech sektorech národního hospodářství je primárním cílem Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS). Účinná a férová soutěž mezi subjekty na trhu je motorem ekonomiky a přináší koncovým spotřebitelům nezanedbatelné výhody v podobě nižších cen, lepší kvality a pestřejšího výběru produktů. Činnost ÚOHS významně přispívá k ochraně pravidel soutěže před nezákonným jednáním některých soutěžitelů. Mezi evidentně správná a prospěšná rozhodnutí se však někdy vloudí i zmetek s dalekosáhlými důsledky. Příkladem tohoto rozhodnutí je zadávání víceprací, od nichž nelze odečítat hodnotu souvisejících méněprací. Z tohoto pochybného rozhodnutí, které de facto brání navrhnout jakékoli i velmi prospěšné změny u špatně připraveného projektu, se odvozuje celá řada dalších nařízených postupů.

Ve výkladovém stanovisku ÚOHS z roku 2010 se uvádí: „... v průběhu plnění veřejné zakázky může nastat skutečnost, že je třeba realizovat práce, které nebyly předmětem původní veřejné zakázky. Takové práce (či množství materiálu) nebyly zadavatelem v podmínkách původní veřejné zakázky obsaženy, a proto se jedná o nový předmět plnění tedy novou veřejnou zakázku (vícepráce), byť s původní veřejnou zakázkou bezprostředně souvisí. Taková veřejná zakázka musí být s ohledem na její předpokládanou hodnotu zadána jednou z forem zadávacích řízení. Pokud to zákon připouští, může zadavatel nový předmět plnění veřejné zakázky (vícepráce) zadat přímo dodavateli, který realizuje původní veřejnou zakázku, a zpravidla jsou vícepráce sjednány formou dodatku k původní smlouvě. V praxi, zejména při realizaci rekonstrukcí staveb ale dochází k oběma variantám – méněpráce a vícepráce – současně, přičemž není vyloučeno, aby za účelem jejich sjednání uzavřel zadavatel s dodavatelem jeden dodatek k původní smlouvě. Při volbě vhodné formy zadání veřejné zakázky, tedy při kalkulaci předpokládané hodnoty, však nelze kalkulovat úhrnem méněpráce a vícepráce, neboť novou veřejnou zakázkou jsou pouze vícepráce, které nebyly zadavatelem v původní veřejné zakázce vymezeny...“

Toilik stanovisko oprávněného úřadu. Neznám stavbu, kte-

rou by šlo realizovat beze změn soupisu prací. Geologické podmínky, nedostatek informací ve fázi přípravy zadání, technologie vybraného zhotovitele, probíhající změny předpisů, dodatečné požadavky účastníků stavebního řízení, vynucené změny harmonogramu, nové materiály atd. jsou vždy součástí stavebního procesu. Příprava a realizace velkých staveb trvá řadu let a změny předvídané i neočekávané, příznivé i nežádoucí jsou prostě nevyhnutelné. Rozumný zadavatel si pro možné změny vytvoří rezervu. Pro dopravní stavby platí od roku 2001 Obchodní podmínky staveb, které vycházejí z mezinárodně uznávaných podmínek FIDIC. Uplatnění těchto podmínek vyžadují obvykle banky nebo mezinárodní finanční instituce, a také jsou předpokladem i pro poskytování dotací.

Významnou roli v těchto podmínkách zastává kvalifikovaný, kompetentní a nezávislý „Engineer“ (v české terminologii správce stavby), který má právo i posuzovat a rozhodovat sporné věci v souladu se smlouvou. Zatímco v zahraničí činnost „Engineera“ vykonávají většinou konzultační inženýři, kteří mají dostatečné zkušenosti s plánováním, navrhováním, inspekcí a řízením staveb, v českých podmínkách je to spíše výjimečné. Rozhodování se přesouvá na tak vysokou úroveň, že není možné zajistit dostatečné znalosti o každé stavbě a místo dodržování daných pravidel se vydávají subjektivní rozhodnutí. Odbornost konzultačního inženýra tak zůstává nevyužita a jemná rovnováha mezi vědou, uměním a praktickými odbornými zkušenostmi, se kterou inženýr překonává nejistoty a rizika stavební praxe, není nalezena.

Pokud na rozhodujících pozicích ve stavebnictví budou místo inženýrů rozhodovat ekonomové, právníci nebo dokonce diletanty (dle Wikipedie osoba zabývající se ze své záliby či zájmu něčím, pro co ona sama nemá odbornou přípravu, potřebné znalosti, dovednosti či praxi; v původním významu člověk, jenž obdivuje umění; dnes bychom asi mohli dodat umění správy věcí veřejných), nemůžeme se divit neustálým změnám koncepce, nekompetentním rozhodnutím, eskalací nákladů staveb a snižování komfortu veřejné služby, kterou má státní správa zajistit. Je však třeba po pravdě přiznat, že ne každý inženýr má praxí prověřenou důvěryhodnost takovou, aby mohl poskytovat kvalitní, poctivé a nezávislé služby klientům a veřejnosti. Na výchově inženýrů je nutno trvale pracovat, zejména neustále poskytovat příležitosti k uplatnění a získání potřebné jistoty díky prověřené praxi.

Tak jako žádné sebelepší zákony a normativní postupy nemohou odstranit rizika a nebezpečí netransparentnosti, manipulace a korupce ve výběrových řízeních a veřejných soutěžích, tak ani neustálé personální změny v odborných institucích tento stav nezlepší. Nedávno jsem se bavil s prof. Martim z Žürichu, proč jsou švýcarské normy pro navrhování tak stručné a přitom výstižné. Řekl mi: „Ve Švýcarsku dbáme na dodržování tradic a stále věříme, že dobré vzdělání a předávání praktických zkušeností mezi inženýry je podstatně důležitější než předpisy“.

K výběru správného konzultanta se pravidelně vyjadřují i zkušení představitelé nejvýznamnějších rozvojových bank, kteří prohlásili, že „Zadavatelé by si měli více uvědomovat důležitost výběru konzultantů a dopadu výběru konzultanta na celkovou kvalitu dokončeného projektu. Úspora zlomku ceny projektu je vzhledem k potenciálním rizikům bezvýznamná.“ Dočkáme se někdy podobných výroků a praxe i u nás?

Ing. Milan Kalný